

3. mezinárodní psychoterapeutické sympóziium

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity
26. – 27. května 2011

Co a jak umíme zkoumat v procesu psychoterapie?

26. května 10:30 – 18:30 / 27. května 09:00 – 18:30

Kdo to vydal....

FSS

Čas. PST

Svolavatelé:

Vedoucí přípravného týmu:

Obsah:

Program:

Abstrakty:

Posterová sdělení:

Program:

Program:

Čtvrtek 26. 5.

10:30 Zahájení

10:40

Heidi Levitt / USA / hlavní přednáška / keynote address

(Department of Psychology, The University of Massachusetts Boston, USA)

Principles of Change used by Expert Therapists across Psychotherapy

Orientations *anglicky*

11:20 Diskuse

11:35

Ladislav Timuřák / IRSKO / hlavní přednáška / keynote address

(School of Psychology, Trinity College, Dublin, Irsko)

Významné události v procesu psychoterapie (Significant Events in

Psychotherapy) *slovensky*

12:15 Diskuse

12:30 – 14:00 Přestávka/Lunch break

14:00

Mario Pfammater / ŠVÝCARSKO / hlavní přednáška / keynote address

(Department of Psychotherapy, Uni Hospital of Psychiatry, Bern, Švýcarsko)

Téma vyhrazeno *anglicky*

14:40 Diskuse

14:50

Jiří Jakubů /ČR

(CETERA, Praha):

Copingové procesy v psychoterapii: výsledky výzkumu“ (Jak psychoterapeuti
prožívají a zvládají nezdary v psychoterapii?)

15:15 Diskuse

15:30 – 16:00 Přestávka /Coffee break

16:00

Tomáš Řiháček, Jana Kostínková /ČR

(FSS MU)

Psychoterapeutické kompetence a výzkum psychoterapeutických výcviků

16:25 Diskuse

16:35 – 17:50

Leoš Zatloukal, Jan Roubal, David Chlupáček /ČR

Pohled výzkumníka, terapeuta a klienta na významné momenty terapeutického procesu

17:50 Diskuse

18:00 – 18:30

Panelové resumé 1. dne sympózia

Pátek 27. 5.

9:00

Dan Pokorny /NĚMECKO / hlavní přednáška / keynote address

(Universität Ulm, Německo)

Slovo má slovo. Analýza textových záznamů terapeutických sezení česky

9:40 Diskuse

9:50

Petr Bob /ČR

(Centrum pro neuropsychiatrický výzkum traumatického stresu & Psychiatrická klinika, 1. LF UK)

Hypnotická abreakce a vědomí, pracoviště

10:15 Diskuse

10:30 – 11:00 Přestávka /Coffee break

11:00

David Skorunka /ČR

(LF UK, Hradec Králové):

Rodinná terapie a výzkum; od zdrženlivého postoje k pečlivému zkoumání

11:25 Diskuse

11:35

Petr Štěpánek (1,3) Ivo Čermák (1,2), Jana Schmidtová (3) /ČR

(1 FSS MU, 2 Psychologický ústav AV ČR, v.v.i., 3 DPL Opařeny)

Proces psychoterapie zachycený v denících a obrazech: od roztržité narativy ke smysluplnému vyprávění

12:00 Diskuse

12:15 – 13:30 Přestávka /Lunch break

13:30

Radim Karpíšek /ČR

(Psychosomatická klinika, Praha)

Terapeutický vztah: metody klinického vyhodnocování a měření

13:55 Diskuse

14:05

Ladislav Timuľák /IRSKO

(Trinity College)

Budovanie teórie skúmaním výskumných kazuistik (Theory building through case study research)

14:30 Diskuse

14:40

Roman Hytych, Jakub Koutný /ČR

Všímavost v psychoterapii: Výzkum ve světě a v České republice

(FSS MU)

15:05 Diskuse

15:15 – 15:45 Přestávka /Coffee break

15:45 – 17:45

Workshop s **Danem Pokorným** a **Zuzanou Lakošťikovou** /NĚMECKO

Co je podstatné, to se opakuje. Analýza repetitivních vztahových vzorců v systému CCRT-LU

18:00 – 18:30

Panelové resumé 3. ročníku mezinárodního psychoterapeutického sympózia

Abstrakty prednášiek:

Čtvrtek 26. 5.

Heidi Levitt

Principles of Change used by Expert Therapists across Psychotherapy Orientations

Abstract

This paper reviews research from a number of studies that have explored therapists' beliefs on what is effective in creating change in psychotherapy and clients' experiences of these practices. Interviews were transcribed and analyzed using a grounded theory qualitative method. Developed from these analyses, the investigators developed sets of empirically derived principles to describe how expert therapists made critical decisions about the moment-to-moment process of change in their sessions. Findings were sent to the eminent therapist participants who were enthusiastic about the understanding developed. It appeared that therapists across therapeutic modality orient themselves in relation to common dynamics at play in the session and share some decision-making strategies within the psychotherapy dialogues. These studies have identified cross-modality psychotherapeutic principles that are utilized by therapists in a context-dependent manner, while preserving treatment coherence. The results of this work can be seen as a trans-theoretical approach to facilitating psychotherapy. It is argued that basing practice upon empirically derived principles at the moment-to-moment level of psychotherapy may be a more profitable direction than attempting to validate approaches at the level of psychotherapy orientation. The former approach is more coherent with research findings that suggest that common factors account for more of the variance in client change than do specific treatments, can shed light on workings of common factors, and can generate a fruitful foundation for both practice and research.

Ladislav Timul'ák

Významné události v procese psychoterapie (Significant Events in Psychotherapy)

ABSTRAKT:

Príspevok predstaví prehľad 41 štúdií skúmajúcich dôležité udalosti v procese psychoterapie tak ako ich nominovali klienti. Prehľad mapuje metodologické charakteristiky uvedených štúdií ako aj výsledky, ktoré tieto štúdie priniesli. Výsledky ukazujú, že celkovo je možné dôležité udalosti rozdeliť na nápomocné alebo nenápomocné. Nápomocné udalosti predstavujú udalosti, ktoré prispeli k pozitívnym výsledkom terapie alebo k zlepšeniu terapeutického vzťahu. Nenápomocné udalosti predstavujú udalosti, v ktorých klient prežil sklamanie z terapeuta alebo terapie. Dôležité udalosti v skupinovej terapii tiež zahrňujú udalosti ovplyvnené členmi terapeutickej skupiny. Pohľad na to, čo je dôležité v terapii sa líši medzi klientmi a terapeutmi. Klienti zdôrazňujú emocionálne

a vzťahové askety, zatiaľčo terapeuti viac kognitívne aspekty. Intenzívne kvalitatívne štúdie dôležitých udalostí ukazujú, že procesy v nich sú komplexné a nejednoznačné, obsahujúce aj pri nápomocných udalostiach nenápomocné aspekty a ukazujúce na ich súvislosť s celkovým procesom terapie.

Mario Pfammatter & Wolfgang Tschacher

Common and Specific Factors of Therapeutic Change in Psychotherapy – a Synthesis and Taxonomy

University Psychiatric Services, Department of Psychotherapy, Berne, Switzerland

Background: A large number of meta-analyses demonstrates that psychotherapy is beneficial for most forms of psychopathology. However, there is considerable disagreement as to what makes psychotherapy effective. Currently, there are two major assumptions: the specific ingredients model and the common factors model. Yet, this dichotomy is based on conceptual inaccuracies. Moreover, contrasting specific with common factors of therapeutic change ignores the fact that they are inextricably intertwined. Due to such misconceptions, research on the factors responsible for therapeutic change in psychotherapy still resides in a pre-paradigmatic stage. This shortcoming impedes the efficient implementation of evidence-based psychotherapy approaches in routine mental health care because the psychotherapeutic interventions cannot be specifically tailored to the individual needs of the patients.

Aims: First, a review of the current position regarding specific and common factors in psychotherapy is presented. Subsequently, the “Taxonomy Project” is introduced. The “Taxonomy Project” aims to identify the associations between specific techniques of psychotherapy and common factors of therapeutic change. Thereby, the “Taxonomy Project” attempts to contribute to a clearer definition and conception of common psychotherapeutic factors.

Methods: A comprehensive literature search was performed to identify the common factors discussed in psychotherapy research. 22 common factors were extracted from the literature and defined. Afterwards, a repertory grid consisting of these factors and 22 specific standard techniques of the major psychotherapy approaches was constructed. 68 psychotherapy experts then rated the degree of the associations between the techniques and the common factors in a web-based survey. Principal component and cluster analyses were performed to group the common factors on the basis of their associations with techniques.

Results: Preliminary results indicate that based on the rated strength of the associations between common factors and specific techniques, 4 superordinate classes of common factors can be identified: Common factors regarding change in (1) the attitudes of the patients towards the therapeutic alliance, in (2) the coping behavior, in (3) the cognitive learning, and in (4) the emotional processing of the patients.

Discussion: At present, research addressing therapeutic change processes in psychotherapy is suffering from a terminological “jungle” and fundamental misconceptions. It is likely that the terminological confusion as well as the conceptual impreciseness hinder the exact analysis of the psychotherapeutic change mechanisms and, thus, progress in psychotherapy. The presented taxonomical endeavor is a first step towards a clarification of the important construct “common factors”. A more precise concept of common factors is a prerequisite to look closely at the processes that underlie therapeutic change in psychotherapy.

Jiří Jakubů

Copingové procesy v psychoterapii: výsledky výzkumu“ (Jak psychoterapeuti prožívají a zvládají nezdár v psychoterapii?)

Psychoterapie je (léčebným) procesem, v jehož průběhu jsou klienti i psychoterapeuti vystaveni intenzivní zátěži. Specifickým příkladem takové zátěže jsou situace, které psychoterapeuti vnímají a prožívají jako nezdár. Cílem výzkumu bylo zmapovat, které situace psychoterapeuti jako nezdár vnímají a zda se s nimi ve své praxi setkali, jak je emocionálně prožívají, kognitivně zpracovávají a jaké strategie dalšího pracovního postupu následně používají. Zjištěné výsledky na výzkumném vzorku 100 českých psychoterapeutů předkládáme k diskusi.

Tomáš Řiháček

Psychoterapeutické kompetence a jejich posuzování

ABSTRAKT

V současné době lze ve vzdělávání psychologů a psychoterapeutů pozorovat snahu o přesun od časově definovaného modelu k modelu založenému na kompetencích. Zatímco v oblasti psychologie (v severoamerickém prostředí) jsou kompetenční modely již poměrně rozpracované a používané, v oblasti psychoterapie jsou zatím ve stavu zrodu. Příspěvek shrnuje kompetenční literaturu z oblasti psychologie, představuje její základní model a možnosti jeho využití v psychoterapii. Dále představuje současnou iniciativu Evropské asociace psychoterapie (EAP) a připravovaný mezinárodní výzkumný projekt. Shrnuje současný stav konceptualizace kompetencí v psychoterapii a možnosti jejich posuzování.

ABSTRACT

Recently, there is a tendency in the education of psychologists and psychotherapists to shift from a time-based model to a competency-based model. While in psychology (in North American professional context) competency models are quite elaborated and being applied, in psychotherapy they are just nascent. This paper summarizes competency literature from the area of psychology; it introduces the basic model and application possibilities in psychotherapy. Further, it informs about current European Association for Psychotherapy (EAP) initiative and an upcoming international research project. It also summarizes current

state of conceptualization of competencies in psychotherapy and possibilities for their assessment.

Leoš Zatloukal, Jan Roubal, David Chlupáček

Pohled výzkumníka, terapeuta a klienta na významné momenty terapeutického procesu

Abstrakt:

Autoři v příspěvku nabídnou své pohledy coby výzkumníka, terapeuta a klienta na proces terapie. Budou se věnovat kontextu, teoretickým východiskům terapeutické práce, efektu dané terapie a zejména několika vybraným momentům, které zúčastnění aktéři považují za významné z hlediska terapeutické změny. Tyto „momenty změny“ budou podrobněji diskutovány v druhé části příspěvku a řízená diskuse s účastníky konference bude zpětně využita pro analýzu v rámci případové studie.

Pátek 27. 5.

Dan Pokorny

Slovo má slovo. Analýza textových prepisů terapeutických sezení česky

"... co je nejmocnější? Pravdomluvné slovo."

Jaroslav Hutka: Náměšť (1973)

Slovo je i neúčinnějším prostředkem psychoterapie. Slovo proto právem stojí ve středu zájmu výzkumu procesů během psychoterapie se odehrávajících. Cílem procesuálního výzkumu není dokázat, že psychoterapie je účinná, ale pochopit proč tomu tak je. Základním materiálem pro tato zkoumání jsou doslovné přepisy audionahrávek terapeutických sezení. Pro analýzu textového materiálu byly vyvinuty nesčetné metody integrující postupy kvantitativních a kvalitativních analýz. Prim přitom hraje buď počítač, provádějící např. obsahovou lexikální analýzu pacientova emočního slovníku (ADU), nebo lidský pozorovatel posuzující např. charakteristická vztahová schemata pomocí metody centrálního konfliktu CCRT. Referované metody budou ilustrovány na příkladech textů sezení katatymně imaginativní psychoterapie (KIP).

Nový kategoriální systém CCRT-LU bude předmětem navazujícího workshopu.

Petr Bob

Hypnotická abreakce a vědomí, pracoviště

David Skorunka

Rodinná terapie a výzkum; od zdrženlivého postoje k pečlivému zkoumání

Počátky zrodu rodinné terapie významně ovlivnily výzkumné projekty zaměřené na zkoumání komunikace v rodinách s diagnózou závažného duševního onemocnění. Přesto mnozí rodinní terapeuti z různých důvodů zastávali k tradičnímu výzkumu zdrženlivý postoj. Proměny ve společnosti komplikující rozvoj a dostupnost rodinné terapie spolu se silícími požadavky na prokázání účinnosti přiměly komunitu rodinných terapeutů k postupnému rozvíjení výzkumu. V příspěvku bude uveden aktuální stav výzkumu rodinné terapie včetně příkladů několika významných projektů týkajících se účinnosti a procesu. Pozornost bude krátce věnována i výzkumu z jiných oblastí poznání, které s výzkumem, praxí i vzděláváním v rodinné terapii úzce souvisí.

Petr Štěpánek, Ivo Čermák, Jana Schmidtová

Proces psychoterapie zachycený v denících a obrazech: od roztržité narativity ke smysluplnému vyprávění

ABSTRAKT: V příspěvku ukážeme, jak psaní deníků a obrazové ztvárňování prožitků v procesu narativní terapie otevírá prostor pro externalizaci obtížně sdělitelných či dokonce ohrožujících zážitků a vzpomínek. Tři dívky se suicidálními pokusy, sebepoškozováním, poruchami příjmu potravy, disociativním, úzkostným a depresivním prožíváním si v průběhu terapie vedly deníky, v nichž se pokusily

vytvořit smysluplnou narativitu pozvolna integrující těžké traumatické zážitky (sexuální zneužívání, syndrom CAN).

Radim Karpíšek /ČR

Terapeutický vztah: metody klinického vyhodnocování a měření

ABSTRAKT: V terapeutickém procesu má velmi významnou roli vedle terapeutických technik vztah mezi terapeutem a klientem. Kvalita terapeutického vztahu výrazně ovlivňuje výsledek poskytované léčby. Vyhodnocování terapeutického vztahu je proto důležitou součástí jak poskytované klinické léčby, tak výzkumu. Přednáška se zaměřuje na metody a strategie vyhodnocování specifických aspektů terapeutického vztahu (aliance, přenos-protipřenos, reálný vztah, vztahová schémata atp.) jako východisko k terapeutické intervenci a na kvantifikaci těchto aspektů na různých škálách pro výzkumné účely.

Ladislav Timul'ák

Budovanie teórie skúmaním výskumných kazuistik (Theory building through case study research)

ABSTRAKT:

Príspevok predstaví projekt vývoja aplikácie terapie zameranej na emócie pre generalizovanú úzkostnú poruchu. Nasledujúci teoretický argument W. B. Stiles autor na príklade tohto projektu ukáže ako je možné budovať teóriu prostredníctvom veľkého množstva pozorovaní niekoľkých prípadov. Teória toho, ako dochádza k zmene je budovaná na neustálom konfrontovaní tejto teórie s pozorovaniami vývoja niekoľkých intenzívne sledovaných prípadov. Príspevok ukáže príklad kombinovania kvalitatívnej a kvantitatívnej metodológie. Príspevok bude doplnený ukázkou videonahrávky jedného zo skúmaných prípadov. Na tejto nahrávke autor demonštruje ukážku metodológie skúmania.

Roman Hytych, Jakub Koutný

Všímavost v psychoterapii: Výzkum ve světě a v České republice

ABSTRAKT: Všímavost je schopnost mysli, systematicky rozvíjená v tradici Buddhova učení po více jak 2500 let, v posledních desetiletích se vzrůstajícím zájmem aplikovaná v moderní psychologii a psychoterapii (Didonna, 2008). Příspěvek nabízí jednak přehled výsledků výzkumů využití všímavosti v psychoterapii ve světě, jednak výsledky jednoho z prvních výzkumů v rámci České republiky, který byl zaměřen na zmapování zkušenosti klienta satiterapie (Koutný, 2010). Perspektiva klientova využití všímavosti v terapii a v každodenním životě je obohacena pohledem terapeuta, což je metodologické novum při výzkumném užití interpretativní fenomenologické analýzy (Smith, 2009).

Klíčová slova: interpretativní fenomenologická analýza, obecné psychotherapeutické faktory, satiterapie, všímavost

ABSTRACT: Mindfulness is a mind skill that has been systematically cultivated in the tradition of Buddha teaching for more than 2500 years, in the last decades applied with increasing interest in modern psychology and psychotherapy (Didonna, 2008). Paper offers summary of research findings in the world as well as findings of one of the first research in the Czech Republic, which was focused on exploring client's experiences during satitherapy treatment (Koutny, 2010). Client's perspective of mindfulness applying in the therapy session and everyday life is enriched by the view of therapist, which is the methodological novelty in the inquiry usage of interpretative phenomenological analyses (Smith, 2009).

Workshop s **Danem Pokorným** a **Zuzanou Lakoščíkovou**
Co je podstatné, to se opakuje. Analýza repetitivních vztahových vzorců v systému CCRT-LU

ABSTRAKT: Luborského metoda centrálního konfliktu (*CCRT – core conflictual relationship theme*) zkoumá vztahová témata, ústředně důležitá pro daného lidského jedince. Klíčem k jejich hledání je sledování četností výskytu jednotlivých vztahových elementů v narativním materiálu. V tomto workshopu představíme nový systém CCRT-LU („Lipsko-Ulm“ či „logically unified“) s podstatně obohaceným repertoárem vztahových kategorií a propracovanou vnitřní logickou strukturou. V praktických cvičeních si vyzkoušíme možnosti jeho využití pro podrobné empirické výzkumy i jeho přínos pro intuitivní klinické uvažování. Zvědavější účastníci mohou předem navštívit webovou stránku www.ccrt-lu.org.